

MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA

2016

Consideracions i recomanacions

Consell de Treball
Econòmic i Social
de Catalunya

COORDINADOR DE LA MEMÒRIA SOCIOECONÒMICA I LABORAL DE CATALUNYA 2016

Santana Garcia, Joan Antoni

COORDINADORS DELS CAPÍTOLS

Riudor Pons, Xavier
Santana Garcia, Joan Antoni

ÍNDEX D'AUTORS

Boada Jané, Cristina
Castell Castells, Pere
Ferrer Riu, Roser
Ferrer Trullols, Lluís
Herrera Aragón, Diego
Mallafrè Conesa, David
Mas Martín, Eva
Miñarro Acosta, Eva
Prior Prior, Inma
Olivella Pedrola, Marta
Villar Rico, Virginia
Vives Campdepadrós, Matias

SUPORT TÈCNIC

Graell Gabriel, Marta
Mañas Mampel, Maria Teresa
Sanosa i Llinares, Carles

RESPONSABLE DE L'EDICIÓ

Salvà Yenes, Yolanda

1. CONSIDERACIONS I RECOMANACIONS

L'any 2016 el creixement econòmic a Catalunya ha estat del 3,5%, amb aportacions positives tant de la demanda interna com de l'externa.

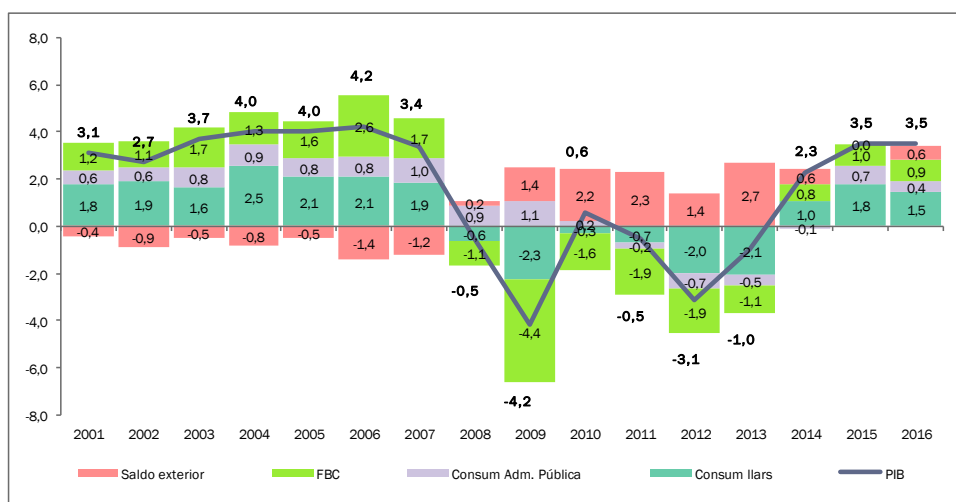
L'any 2016 el creixement del PIB a Catalunya s'ha situat en el 3,5%. Tant la demanda domèstica com la demanda exterior han efectuat contribucions positives al creixement, amb aportacions de 2,9 i de 0,6 punts percentuals (pp) respectivament.

El sector exterior, que havia mostrat una aportació persistentment negativa fins a l'any 2007 va capgirar aquesta evolució d'ençà de l'esclat de la crisi. A més, des del 2014 a les aportacions positives de la demanda exterior s'hi han afegit les de la demanda domèstica, essent la inversió i el consum de les llars els principals components d'aquesta recuperació. Tal com s'apuntava en la passada edició d'aquesta Memòria, caldria vetllar per tal que es continuï mantenint un equilibri en la senda de creixement de l'economia catalana.

Entre els factors que han afavorit el creixement de l'economia l'any 2016 destaquen, entre d'altres, la política monetària expansiva del BCE, la reforma fiscal i l'afebliment de l'euro, però també una millora sostinguda de la competitivitat del sector productiu català.

L'evolució del preu de les matèries primeres, especialment les energètiques, també ha contribuït de manera positiva al creixement. L'abaratiment progressiu que havien mostrat fins a la primavera de l'any 2016 es va capgirar. Tot i això, cal tenir en compte que un encariment progressiu de les primeres matèries també pot comportar a la llarga una disminució de la capacitat de compra i, per extensió, una contracció de la demanda domèstica. A l'espera de quina serà l'evolució dels preus energètics en un futur més o menys immediat, el CTEESC entén que traslladar el creixement de l'economia al mercat de treball serà clau per mantenir la demanda domèstica a l'alça, sense erosionar els nivells de competitivitat que permetin sostenir i mantenir l'aportació positiva del sector exterior a l'economia catalana.

GRÀFIC 1. Aportació al creixement del producte interior brut de cadascun dels components de la demanda. Catalunya, 2001-2016

Unitats: punts Nota: percentuals (components) i percentatges (PIB)
Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat

El sector industrial ha tornat a fer una aportació molt positiva al creixement de l'economia catalana.

Des del punt de vista de l'oferta, el sector industrial ha estat un dels principals artífex de la recuperació. Tot i que el creixement de l'activitat industrial pràcticament no ha contribuït a la recuperació dels nivells d'ocupació, aquest sector ha resultat clau, tant pels seus efectes d'arrossegament com també per la seva capacitat exportadora. Des d'aquesta perspectiva, el CTEESC considera clau, entre d'altres, la política en matèria d'infraestructures, necessàries per garantir una logística apropiada per al desenvolupament competitiu de la indústria i per a l'accés més segur i sostenible de les persones als centres de treball.

La política en matèria d'infraestructures i la modernització dels polígons industrials són clau per garantir una logística apropiada per al desenvolupament competitiu del teixit productiu.

El sector turístic també ha presentat resultats notables en termes de creixement l'any 2016, basat en la millora dels registres de despesa diària dels turistes de procedència forana. Els ingressos procedents del turisme han contribuït de forma apreciable a l'evolució positiva del superàvit amb l'estranger, que juntament amb el superàvit amb la resta d'Espanya han dibuixat una evolució molt positiva del sector exterior de l'economia catalana. No obstant això, hi ha una sèrie de variables que els propers mesos poden alterar la dinàmica positiva que aquest sector ha mostrat en el darrer exercici, com ara la inestabilitat geopolítica. Addicionalment, l'evolució de les negociacions de les condicions de sortida de la UE i l'efecte del Brexit sobre la cotització de la lliura poden afectar negativament el turisme procedent d'aquest país. Aquesta circumstància no es trivial si es té compte que, en termes de pernoctacions hoteleres, el Regne Unit és el segon mercat d'origen del turisme per a Catalunya. Aquest context també pot afectar negativament les exportacions catalanes, ja que el 6% del total tenen com a destinació el Regne Unit i gràcies a les quals el saldo comercial és un 10,8% més favorable del que seria en absència d'aquestes exportacions / gràcies a aquestes exportacions, el saldo comercial és un 10,8% més favorable del que ho seria en la seva absència.

El CTEESC considera la necessitat de millorar la convivència de l'activitat turística amb altres sectors productius i, especialment, amb la vida dels usos dels espais públics i d'una diversificació de l'oferta per tota Catalunya.

Foment de la internacionalització: eixamplar l'orientació exportadora, incrementar la mida de l'empresa catalana i intensificar els esforços en matèria d'R+D+i.

Precisament amb l'objectiu de mantenir l'evolució positiva del sector exterior, entre d'altres, el CTEESC considera clau les polítiques de foment de l'orientació exportadora del nostre teixit productiu, tot reduint el contingut importador de la producció per evitar que la sortida de la recessió -amb la consegüent recuperació de l'ocupació- se saldi amb l'aparició, i l'eventual accentuació posterior, del dèficit en la balança comercial.

És destacable també el paper de l'**economia social**: l'any 2016 ha mostrat una evolució positiva i, lluny de ser una circumstància conjuntural, des de fa anys presenta una trajectòria d'impacte significatiu en l'activitat econòmica.

La manca de dades estadístiques sobre les entitats que conformen l'economia social en dificulta el seu estudi.

Malauradament, però, la disparitat existent entre el conjunt d'entitats que integren el concepte legal d'economia social i la informació pública i oficial sobre aquestes entitats en dificulta una anàlisi completa i, consegüentment, no permet aproximar i quantificar adequadament la dimensió i l'impacte global de l'economia social. Per la qual cosa, el CTEESC considera que l'Administració hauria de fer un esforç per disposar de més dades sobre aquestes entitats i fer-les públiques.

Amb tot, la informació estadística disponible sobre les societats cooperatives i laborals permet fer un seguit de consideracions. En primer lloc, destacar que aquests dos tipus de societats presenten una evolució divergent, de caràcter marcadament positiu en el cas de les cooperatives. Així, són un tipus d'empresa que creix en termes de demografia empresarial i en termes d'ocupació (l'any 2016 l'ocupació en les cooperatives creix per quart any consecutiu i representa l'1,6% de l'ocupació catalana).

En segon lloc, les dades disponibles reflecteixen característiques de qualitat en l'ocupació en aquestes societats, entesa com una major estabilitat en l'ocupació -definida per una temporalitat menor i una antiguitat més alta- i una major presència de la dona en comparació amb el conjunt del mercat de treball. En tercer i darrer lloc, cal destacar que la creació de valor de les societats cooperatives i laborals (2,87%) és superior al seu pes sobre el total d'empreses a Catalunya (0,9%).

L'aportació positiva de l'economia social en clau d'ocupació, de creació de valor i en termes socials justifica la necessitat de fomentar i reconèixer el seu valor.

El CTEESC considera que aquests indicadors econòmics (de creació de valor de producció i d'ocupació) i la contribució social de les entitats que conformen l'economia social justifiquen la necessitat de fomentar i reconèixer el valor d'aquestes empreses i entitats. El Programa Aracoop, promogut pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies de la Generalitat de Catalunya és un exemple de suport i foment a l'economia social, especialment del cooperativisme.

En un context d'inflació baixa i de lleugera millora de la productivitat, el cost laboral ha mantingut una evolució molt modesta, fet que permet preveure una nova disminució dels costos laborals unitaris.

L'any 2016 es va tancar amb una variació de l'IPC del 0,1%, fet que implica el manteniment del diferencial persistentment positiu del creixement dels preus a Catalunya respecte del conjunt d'Espanya, Malgrat que aquesta evolució encara ha estat motivada per la davallada en termes mitjans interanuals dels preus energètics, la inflació subjacent tampoc s'ha mostrat gaire alta, atès que s'ha situat en l'1,1%.

Pot haver-hi recorregut per a una millora salarial no inflacionària.

En aquest context, el cost laboral ha mantingut també una evolució molt modesta: pràcticament no ha augmentat en termes mensuals i ho ha fet en el 0,5% en termes de cost per hora efectivament treballada. Amb aquests registres i un creixement de la productivitat per treballador fins i tot superior, a manca de dades tancades, és previsible que els costos laborals unitaris hagin tornat a disminuir. En aquest context, el CTEESC constata que pot haver-hi recorregut per a una millora salarial no inflacionària.

La despesa pública atura el creixement dels dos darrers anys i es redueix l'1,8%.

L'any 2016 l'indicador de despesa pública de les administracions públiques (AP) a Catalunya atura el creixement dels dos darrers anys i experimenta un retrocés de l'1,8% com a conseqüència de la davallada de la despesa de la Generalitat de Catalunya, i en menor mesura, per la reducció de la despesa en prestacions d'atur del Servei Públic d'Ocupació estatal i de la despesa de les administracions locals.

Continua així el procés de consolidació fiscal dels comptes públics iniciat l'any 2010, a través del qual la despesa pública ha anat perdent pes sobre el PIB i que s'accentua aquest darrer any malgrat el creixement econòmic.

El consum públic creix més lentament i torna a caure la despesa pública de capital.

Aquest comportament es veu reflectit tant en l'evolució del consum públic com de les transferències socials monetàries.

El primer component -que recull les transferències socials en espècie que fan les administracions públiques a través de la producció pròpia o comprada al mercat de serveis de salut, sanitat i serveis socials, fonamentalment- alenteix el seu creixement per sota de l'evolució de l'activitat econòmica, amb una pèrdua d'1,4 punts percentuals sobre el PIB des del 2009. Mentre que durant els anys de recessió les transferències socials monetàries (subsidis, prestacions i pensions socials) havien augmentat el seu pes sobre el PIB, a partir del 2013 el comencen a disminuir. Aquest fet no només s'explica per la davallada de les prestacions d'atur.

Paral·lelament, l'indicador de despesa de capital de les AP a Catalunya experimenta una caiguda del 8,9% en termes reals, situant el seu pes sobre el PIB en mínims històrics, fins a l'1,6% del PIB.

En aquest sentit, el CTEESC alerta que el creixement econòmic, per tal que sigui sostingut en el temps, ha de tenir rèdits socials, i s'hauria de reflectir en l'evolució d'aquella despesa que, com el consum públic i la despesa de capital pública, fomenten la igualtat d'oportunitats, l'equitat social, i la productivitat de l'economia.

El 2016 s'assoleix un ajust fiscal de 3.911 milions d'€, desviant-se només 0,2 punts percentuals de l'objectiu de dèficit.

En aquest context el CTEESC vol ressaltar la necessitat de millorar el finançament de la Generalitat de Catalunya en el marc de la reforma del model de finançament.

Malgrat que aquest any el Govern ha gestionat un ajust de consolidació fiscal de 3.911 milions d'€, una part d'aquest respon a alguns elements conjunturals que poden no repetir-se en exercicis futurs com són l'impacte en el 2016, per una part, de l'increment de les bestretes dels impostos cedits parcialment i de les transferències per liquidacions pendents d'ingressos d'exercicis anteriors del model de finançament, i per una altra, de la reducció de la despesa meritada associada a les inversions a través d'associacions publicoprivades (APP).

Aquest esforç ha permès situar el dèficit en termes SEC en el 0,9% de PIB -només a 0,2 punts percentuals de l'objectiu d'estabilitat pressupostària-, acomplir amb la regla de despesa i el sostre de deute públic sobre el PIB.

Els ingressos no financers de la Generalitat augmenten el 10,6% per l'augment dels recursos vinculats al sistema de finançament autonòmic.

Els ingressos meritats en l'àmbit del sector públic administratiu (SPA) de la Generalitat aporten 2.153 milions d'€ a la reducció del dèficit, com a conseqüència, fonamentalment, de l'increment del 12,3% dels recursos vinculats al model de finançament. Aquest important augment, associat en part a la millora de l'activitat econòmica, respon a l'increment de les bestretes que fa l'Estat pels impostos cedits parcialment de la cistella -que creixen en conjunt per sobre de la recaptació efectiva- i per un augment de les liquidacions pendents, tant de tributs com transferències, de recursos d'exercicis anteriors.

La despesa meritada en l'àmbit de l'SPA de la Generalitat s'ha incrementat en 552,5 milions d'€ -per fer front a l'actualització de l'1% de les retribucions del personal del sector públic, a la devolució pendent del segon tram de la paga extraordinària suprimida el 2012, a l'augment de la tarifa dels concerts sanitaris i, en menor mesura, a l'augment dels costos d'interessos del deute). Tot i així, els comptes d'aquest any s'han vist afavorits per la reducció en 1.552 milions d'€ de la despesa meritada en inversions a través d'associacions publicoprivades (APP).

Finalment, també és de destacar l'aportació de 521 milions d'€ a l'ajust de consolidació fiscal per la millora dels resultats de la resta d'entitats considerades AP d'acord amb els criteris SEC, mentre que la resta d'ajustos de comptabilitat nacional han aportat 237 milions d'€ a la reducció del dèficit.

El deute de la Generalitat augmenta, si bé redueix el seu pes fins al 35,4% del PIB, complint l'objectiu de deute per al 2016.

L'esforç de consolidació fiscal s'ha traduït en un increment de 2.439 milions d'€ de l'endeutament de la Generalitat en termes SEC, que és clarament inferior als dels anys precedents, i disminueix el pes del deute sobre el PIB català fins al 35,4%. Es compleix així amb els límits d'endeutament fixats en el marc dels objectius d'estabilitat pressupostària.

Malgrat l'evolució més favorable d'aquest any, cal tenir en compte que des de l'any 2010 la Generalitat de Catalunya ha acumulat un dèficit en termes SEC per valor de 39.153 milions d'€, raó per la qual el deute de la Generalitat ha passat de 31.741 milions d'€ a 75.098 milions d'€.

L'ajust en el dèficit dels darrers anys s'assoleix, fonamentalment, per la reducció de la despesa.

La irregular reducció dels nivells de dèficit des de l'any 2010 s'ha assolit, fonamentalment, per l'ajust exigint en la despesa no financera de la Generalitat, que és més accentuat si descomptem l'evolució dels interessos pagats pel deute.

En aquest sentit, la despesa no financera meritada de l'SPA de la Generalitat (descomptada la despesa en interessos i incorporats els efectes de la despesa desplaçada) s'ha reduït en 3.160,8 milions d'€, l'11,8% menys que el 2010, tant per les reduccions en la despesa de remuneració del personal, compra de béns i serveis i transferències corrents -amb una caiguda conjunta del 6,6%-, com pel fort ajust de la despesa de capital -amb un caiguda del 61,8%.

Per primer any els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat (depurats de les liquidacions negatives del 2008 i el 2009 del sistema de finançament autonòmic) se situen per sobre del valor de l'any 2010. Tot i així, al llarg de tots aquests anys, els ingressos liquidats de l'SPA de la Generalitat han evolucionat per sota del creixement de l'economia catalana, amb caigudes més intenses que les del conjunt de l'economia i recuperacions per sota de l'evolució del PIB quan aquest creix (excepte en el darrer any), provocant una manca crònica de recursos pel/per al finançament de la despesa pública de la Generalitat.

En el **mercat de treball**, la població en edat de treballar i la població activa no varien l'any 2016 després d'uns anys de retrocessos. Tot i així, s'observa un envelliment de la població, especialment pel que fa a la població activa, on a banda de les dinàmiques demogràfiques s'observa també un canvi de comportament respecte a l'activitat, amb un retard tant en l'entrada com en la sortida del mercat de treball.

L'any 2016, l'increment de la població ocupada és el més gran dels darrers tres anys de creixement consecutius.

GRÀFIC 2. Població ocupada (16-64 anys). Catalunya, Espanya i UE-28, 2008-2016

Unitats: índex (2008=100).

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE) i Eurostat.

A l'albiri del bon comportament de l'economia, l'increment de la població ocupada és el més gran dels darrers tres anys de creixement consecutius. Destaca l'augment de l'ocupació entre la població de nacionalitat estrangera, un dels col·lectius més afectats pe la crisi. Per contra, és rellevant l'augment moderat de la taxa d'ocupació de la població de 25 a 34 anys. En un context de creixement generalitzat és l'únic col·lectiu que ha perdut població ocupada.

També resulta remarcable l'augment de població ocupada no qualificada i qualificada manual, dos dels col·lectius on més havia retrocedit la població ocupada durant la recessió.

Tot i que el creixement de la població ocupada es produeix a tots els quatre grans sectors per segon any consecutiu, destaca la terciarització de l'economia, amb un augment molt destacat del sector serveis. L'Administració pública, educació i activitats sanitàries són les activitats que han actuat com a motor del sector serveis, especialment durant la fase recessiva. A banda del creixement d'aquesta branca d'activitat l'any 2016, destaca també la del transport, emmagatzematge, informació i telecomunicacions, així com la del comerç, reparació d'automòbils i hostaleria.

Les dades d'afiliació a la Seguretat Social deixen entreveure un creixement diversificat i generalitzat de la població ocupada durant la recuperació, amb l'hostaleria o el comerç com a principals generadors d'ocupació. En canvi, destaquen negativament les activitats financeres i d'assegurances -immerses en un procés de reestructuració significatiu-, amb un descens de la població ocupada durant la recuperació. Aquest comportament es manté l'any 2016.

L'any 2016, les persones treballadores del sector públic són les que quantitativament han crescut més i, juntament amb els empresaris sense assalariats, són els grups que millor han superat la recessió.

El creixement de la població ocupada a Catalunya és molt elevat en comparació amb altres països europeus. Així, tot i que es manté una certa convergència en taxes d'ocupació iniciada l'any 2014, en queden al marge països com França o Bèlgica. A Espanya -on el creixement de la població ocupada durant la recuperació es produeix principalment als arxipèlags i l'Arc Mediterrani-, només Múrcia i les Illes Balears tenen un creixement de la població ocupada més elevat que Catalunya.

La província de Barcelona s'està convertint en el pol de creixement de l'ocupació, fet que s'ha consolidat l'any 2016. A l'altre extrem, la província de Tarragona és la que pitjor s'està recuperant de la recessió, amb un descens de la població ocupada l'any 2016 i una taxa d'ocupació que s'allunya de la resta de províncies catalanes.

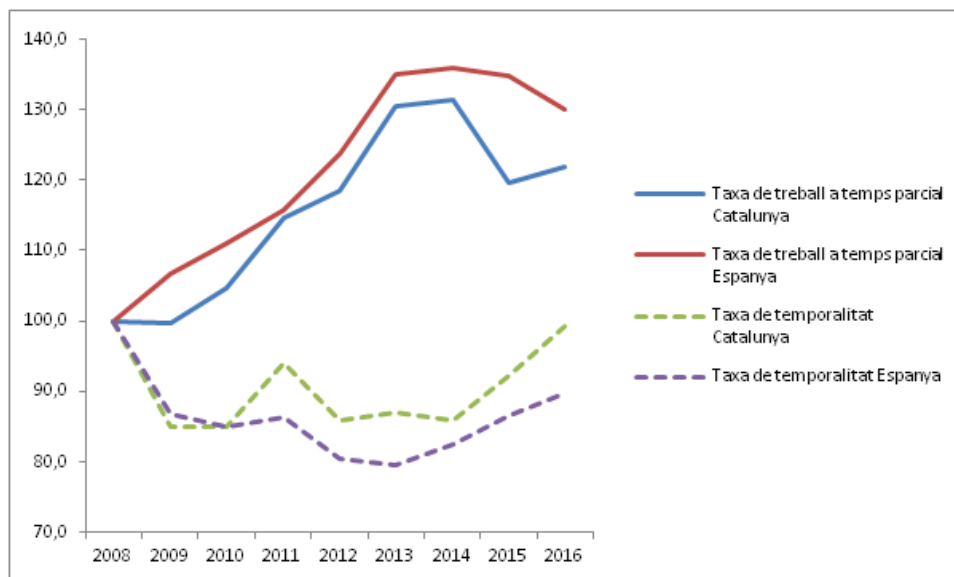
La taxa de treball a temps parcial es manté força per sobre de la que existia l'any 2008.

En aquest context, l'any 2016 es produeix un lleuger increment de la taxa de treball a temps parcial que contrasta amb el descens experimentat l'any 2015. Això fa que la taxa de treball a temps parcial es mantingui força per sobre de la que existia l'any 2008, amb una majoria de treballadors a temps parcial que ho són de forma involuntària (una de les característiques de la recessió). Tot i això, la tendència a altres comunitats autònomes sembla apuntar a un descens generalitzat de la taxa de treball a temps parcial, amb Catalunya com a excepció. Així mateix, destaca que l'increment de la taxa de treball a temps parcial es concentri entre la població de menys de 35 anys, que ja presentava taxes més elevades que la resta. A Europa la taxa de treball a temps parcial sembla augmentar més als països amb major taxa, generant una certa divergència.

És destacable el creixement del nombre de persones ocupades amb contracte temporal, el que explica més de la meitat de la nova ocupació creada l'any 2016.

Un dels fets més destacats de l'any 2016 al mercat de treball és el fort creixement del nombre d'ocupats amb un contracte temporal, el que explica més de la meitat de la nova ocupació creada l'any 2016. Així, la taxa de temporalitat augmenta força i se situa pròxima a la que existia l'any 2008. Aquest creixement és especialment intens al sector públic. El creixement de la temporalitat es produeix també a altres comunitats autònomes, tot i que, en general, de forma més moderada.

GRÀFIC 3. Evolució de la taxa de treball a temps parcial i la taxa de temporalitat. Catalunya i Espanya, 2008-2016

Unitats: índex (2008=100)

Font: elaboració pròpia a partir de l'EPA (INE).

El nombre de persones aturades a Catalunya es redueix molt l'any 2016.

El nombre de persones aturades a Catalunya baixa molt l'any 2016. Així, el descens de la taxa d'atur és més intens entre els homes, la població de nacionalitat estrangera i la població de menys de 25 anys, els tres col·lectius més afectats per la recessió (juntament amb la població de 25 a 34 anys). Aquest descens de la població aturada és dels més intensos d'Espanya, el que fa que la taxa d'atur catalana convergeixi amb les del nord de la península. A Europa es manté la convergència en taxes d'atur, tot i que a un ritme lent.

Pel que fa a la distribució territorial de la desocupació, la taxa d'atur segueix sent més elevada a les comarques de la província de Tarragona i Barcelona, tot i un cert procés de convergència, tant l'any 2016 com durant el període 2013-2016.

La disminució de la població aturada ha estat més intensa entre la població aturada de llarga durada que entre la de curta durada, reduint lleugerament la incidència de l'atur de llarga durada. En qualsevol cas, però, aquesta segueix sent molt elevada i ha augmentat el percentatge de persones que fa 4 anys o més que busquen feina.

Es redueix el pes de les llars amb tots els membres actius a l'atur o que tenen algun membre actiu a l'atur i augmenta el percentatge de llars amb tots els membres actius ocupats, però es redueix de forma lenta el pes de les llars amb tots els membres actius aturats i que no reben prestacions per desocupació.

Destaca el fet que el pes de les llars amb tots els membres actius a l'atur o que tenen algun membre actiu a l'atur s'ha reduït l'any 2016 i ha augmentat el percentatge de llars amb tots els membres actius ocupats. Tot i això, el pes de les llars amb tots els membres actius aturats i que no reben prestacions per desocupació es redueix de forma lenta. La distribució de les llars segons l'activitat dels seus membres encara difereix bastant de l'existent abans de la crisi.

La política de foment de l'ocupació continua sent cabdal.

En aquest escenari, la **política de foment de l'ocupació** pren una rellevància cabdal. L'any 2016 el pressupost definitiu destinat a la política de foment de l'ocupació ha estat de 699,8 M€, el 12,7% més que l'exercici anterior. D'aquest import, 571,3 M€ han estat gestionats pel SOC, el 21,6% més que l'any precedent.

Atesos els pressupostos de la Generalitat per a l'any 2017, es destinaran 724,2 M€ al foment de l'ocupació. Segons la distribució dels fons de polítiques actives entre les comunitats autònomes, acordada el 5 de maig pel Consell de Ministres, a Catalunya li correspondrà la gestió de 299,1 M€ d'euros, el 8,8% més. D'aprovar-se els pressupostos generals de l'Estat, aquest import podria ser superior.

La lluita contra l'atur juvenil i contra l'atur de llarga durada, seguint les recomanacions europees, continuarà concentrant els esforços en aquest àmbit.

Continua disminuint el nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur i l'indicador de cobertura.

El nombre de persones beneficiàries de prestacions d'atur ha continuat disminuint (266.548 persones, el 12,3% menys). A l'abril de 2017 (darrera dada disponible) la tendència es manté; hi ha 233.321 persones beneficiàries, 29.765 menys que l'abril de 2016.

L'indicador de cobertura de les prestacions d'atur ha continuat disminuint (60,5%, 0,2pp menys). En l'àmbit estatal ha estat del 55,1%, 0,7pp menys.

Tot i que el pes del nombre de persones beneficiàries de prestacions contributives (125.256 persones) ha augmentat 1,2pp, el 53% de les persones beneficiàries de prestacions d'atur ho són de prestacions no contributives (incloent el subsidi, la renda activa d'inserció i el Programa d'activació de l'ocupació).

Malgrat la rebaixa del llindar que en permet la pròrroga automàtica (que ha passat del 20% al 18% de la taxa d'atur), atesa l'evolució de la taxa d'atur espanyola, el Pla PREPARA podria perdre la seva vigència el 2017. Així mateix, aquesta mateixa evolució positiva podria dur a què no es mantingués el Programa Activació per a l'ocupació, prorrogat fins a l'abril de 2018.

La despesa destinada a les prestacions d'atur s'ha situat en 2.836,9 M€, el 12% menys.

Atesa la disminució de l'indicador de cobertura i de la despesa en prestacions d'atur, el CTESC recomana revisar els requisits d'accés als subsidis d'atur.

En l'àmbit de les **relacions laborals**, enguany s'ha disposat d'algunes dades en matèria de negociació col·lectiva pel que fa al període 2013-2016, facilitades pel Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, a partir del REGCON, el registre telemàtic de convenis i acords col·lectius. No obstant això, la majoria d'aquestes dades no estan desagregades per anys i no ofereixen una informació completa sobre la situació de la negociació col·lectiva a Catalunya, per la qual cosa el CTESC manifesta la seva preocupació, atesa la impossibilitat d'anàlisi d'una matèria cabdal per a l'economia i la societat.

Caldria destinar més recursos al Consell de Relacions Laborals per al desenvolupament del Mapa de la negociació col·lectiva.

El CTESC considera que caldria destinar més recursos per al desenvolupament del Mapa de la negociació col·lectiva, l'objectiu del qual es oferir informació sobre la negociació col·lectiva de manera actualitzada i permanent. El Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social ha desenvolupat una aplicació informàtica per al Mapa de la negociació col·lectiva, el qual es nodreix de la base de dades del REGCON. No obstant això, existeixen dues limitacions que impedeixen fer públic el Mapa. D'una banda, l'existència de convenis que no han dut a terme cap tràmit des de la creació del Registre i de l'altra, la manca de comunicació dels CNAES per part de les comissions negociadores dels convenis en el moment del registre. Cal destacar també que el Consell de Relacions Laborals de Catalunya ha creat l'any 2016 el *Butlletí del mapa de la negociació col·lectiva*, amb l'objectiu d'analitzar amb periodicitat semestral l'estructura de la negociació col·lectiva a Catalunya a partir de les dades que provenen del cercador de convenis col·lectius de Catalunya del Consell de Relacions Laborals i del REGCON.

S'observa un repunt de la conflictivitat laboral.

Pel que fa a la conflictivitat laboral, enguany hi ha hagut un increment del nombre de vagues, la qual cosa trenca la tendència observada els tres anys anteriors. L'índex d'incidència¹ de les vagues ha estat del 40,1%, 30 punts percentuals menys que l'any anterior. Aquestes xifres mostren un canvi de tendència respecte dels tres anys anteriors.

En relació amb la solució extrajudicial de conflictes, s'ha produït un decrement de les conciliacions, tant individuals com col·lectives, la qual cosa consolida la tendència a la baixa observada els anys anteriors. No obstant això, l'increment de les empreses afectades i el decrement de les persones treballadores afectades per les conciliacions col·lectives suposen un canvi. Pel que fa a les mediacions realitzades per l'Administració, causades per vagues, s'ha produït un increment, la qual cosa trenca la tendència observada els dos anys anteriors.

¹ S'entén per índex d'incidència el quocient entre les persones treballadores participants en les vagues i la plantilla convocada (o persones treballadores convocades a la vaga), expressat en percentatge.

S'observa un increment dels procediments tramitats pel Tribunal Laboral de Catalunya, així com de les empreses afectades per aquests, cosa que representa un punt d'inflexió, atès que des de l'any 2013 es produïen decrements. El 26% dels procediments han sorgit per temes salarials i han crescut el 20,2%, a diferència de l'any 2015.

Pel que fa als ERO i a les persones treballadores afectades per aquests, es manté la tendència a la baixa per quart any consecutiu, si bé enguany els decrements són més lleugers que l'any anterior. En la majoria de procediments s'ha arribat a un acord. La majoria de persones treballadores han estat afectades per ERO causats per mesures econòmiques, tot i que decreixen el 33%.

En matèria de **prevenció de riscos i sinistralitat laboral**, l'any 2016 es confirma el canvi de cicle iniciat l'any anterior i que havia trencat la tendència decreixent dels cinc anys anteriors coincidents amb el context de recessió.

L'accidentalitat laboral augmenta amb la recuperació de l'ocupació, però els índexs d'incidència encara són inferiors als registrats en els anys previs a la crisi.

Cal observar, però, que encara que la sinistralitat creix en nombres absoluts (+6,1%, 13.885 accidents de treball –AT– més que el 2015), els índexs d'incidència encara són inferiors als registrats en els anys previs a la crisi, especialment pel que fa als AT en jornada laboral amb baixa. En l'altra branca de la salut laboral, les malalties professionals (MP), els registres posen de manifest un comportament de caire contrari. Les malalties professionals presenten un lleuger descens, tant en relació al nombre de notificacions registrades (-4,5%), com dels expedients tramitats en la seva totalitat i tancats com a MP (-6,1%).

El creixement de la sinistralitat afecta tant els AT en jornada laboral amb baixa (+8,9%) com sense baixa (+3,8%). Però, els AT que més s'han incrementat són els AT *in itinere*, que augmenten el 10,6% (1.696 AT més). I, atès que el 62,0% dels AT *in itinere* són de trànsit, les xifres imposen fer més incidència en les actuacions relacionades amb la sinistralitat viària en l'entorn laboral. Així, més enllà de la conscienciació d'aquesta problemàtica, caldria aplicar mesures per prevenir l'accidentalitat de trànsit, com ara la millora de les infraestructures, l'extensió del transport públic per reduir la mobilitat privada o la divulgació i promoció d'eines de seguretat viària i, en l'àmbit empresarial, incidir més en l'elaboració dels plans de mobilitat i en l'aplicació de mesures de conciliació laboral que facilitin els desplaçaments de les persones treballadores.

Un altre focus d'atenció enguany són els AT en jornada de treball mortals ja que, malgrat que numèricament hi ha un accident menys, la comparativa amb l'any anterior no està exempta de controvèrsia, atès que el 2015 es va produir un creixement sobtat com a conseqüència de l'accident d'aviació de Germanwings, en què van morir 28 persones en la seva jornada laboral. El 2016 s'han produït 68 AT mortals, de tal forma que la tendència és preocupant.²

Segons les condicions laborals dels AT en jornada laboral amb baixa, cal tenir present que a Catalunya, com a la resta d'Europa, el mercat de treball evoluciona constantment com a conseqüència dels canvis econòmics i socials. Entre els canvis que més influeixen en la sinistralitat laboral convé destacar l'envelliment poblacional i la temporalitat.

En relació amb els efectes de la temporalitat, les dades del 2016 mostren que el nombre d'AT patits per les persones amb contracte indefinit és superior, si bé el percentatge dels patits per persones amb contracte temporal augmenta fins al 31,8% (29,3% el 2015 i 27,5% el 2014), mentre que la taxa de temporalitat del mercat laboral se situa en valors inferiors, del 21,2% (19,7% i 18,4%, respectivament).

² Geogràficament, s'han registrat AT mortals a 13 comarques, entre les quals destaca el Barcelonès amb 25 defuncions i el Baix Llobregat i el Segrià amb 7 defuncions cadascuna. Un altre punt important **a senyalar** és que atenant la gravetat totes les categories augmenten els seus índexs d'incidència.

Un altre punt important per a la disminució dels AT i la prevenció de riscos és l'experiència en el lloc de treball ja que un de cada tres AT han estat patits per persones amb una antiguitat inferior a l'any (el 38,7%), fet que fa evident la seva rellevància.

Com en els anys anteriors, malgrat la disparitat de les possibles causes, el sobre esforç físic, el trauma psíquic, les radiacions, el soroll i la llum o la pressió és la forma que ocasiona el 40,0% de les lesions dels AT i el 83,5% de les malalties professionals (MP) i, en conseqüència, són la causa de gran part de les incapacitats temporals per treballar.

El sobre esforç físic, produït per la pressió del temps, per la repetibilitat dels moviments, pels nivells d'estrès, per la manipulació de càrregues pesades i per les tensions generades per postures forçades, té conseqüències en la salut laboral de les persones.

Tal com s'ha esmentat, l'any 2016 les estadístiques sobre malalties registrades mostren un lleuger descens, amb 3.199 notificacions realitzades i 1.562 processos tancats a la fi de l'any (el 17% de tot Espanya). Percentualment, les dades reflecteixen un descens del 4,5% de les notificacions realitzades i del 6,1% de les notificacions tancades com a MP. I, si la intensitat de com es manifesta el sobre esforç en la sinistralitat laboral revela la necessitat immediata d'aplicar mesures que l'atenuïn i redueixin els seus riscos, també cal fer actuacions orientades a reduir altres tipus de malalties professionals, com ara les associades als riscos psicosocials.

D'altra banda, cal fixar l'atenció en el perfil de les persones malaltes ja que al contrari del que succeeix en l'accidentalitat, que té una afectació més notòria entre els homes,³ les malalties es manifesten en un perfil laboral més feminitzat: les dones pateixen el 53,6% de les MP declarades. Val a dir que aquestes diferències estan condicionades pel grau d'ocupació sectorial d'un i altre sexe. Així, cal tenir present que hi ha més dones ocupades en determinats sectors i activitats econòmiques com l'educació, el comerç al detall, els serveis socials i les indústries manufactureres de l'alimentació. En d'altres, la seva presència és més baixa, com la construcció, les indústries extractives, la gestió de residus o l'agricultura, entre d'altres.⁴

Els avenços en matèria preventiva no són suficients i els reptes són nombrosos.

En conjunt, l'anàlisi global de les xifres sobre sinistralitat i malalties professionals evidència que els avenços en matèria preventiva no són suficients, de tal forma que els reptes són nombrosos. Com a punt de partida convé fixar l'atenció en els que s'indiquen en el Marc estratègic de la UE sobre salut i seguretat en el treball per al 2014-2020 (COM (2014) 332 final): millorar l'aplicació de les normes de salut i seguretat existents, millorar la prevenció de les malalties relacionades amb el treball per fer front a riscos nous i emergents, sense deixar de banda els riscos existents, i tenir en compte l'envelliment de la força laboral.

Però aquests no haurien de ser els únics objectius perquè el context econòmic actual ha generat canvis estructurals que suposen un focus de pressió tant per a les empreses com per a les persones treballadores. Mantenir la competitivitat de la xarxa empresarial no és gens fàcil, però també es fa necessària

³ El 68,5% dels AT en jornada laboral amb baixa i el 92,8% dels AT mortals són patits per homes.

⁴ Quant a la sinistralitat, s'observa que algunes activitats econòmiques amb més presència femenina tenen índexs d'incidència més baixos. Per exemple, a l'educació es registren 1.029,4 AT per cada 100.000 persones ocupades i 2.405,2 a les activitats sanitàries. En canvi, en d'altres on el grau d'ocupació és menor els índexs són més alts. Per exemple, l'activitat de gestió de residus registra 11.205,3 AT per cada 100.000 persones ocupades, la construcció d'obres d'enginyeria civil, 8.476,7 i la pesca i aquicultura, 8.911,5. Per contra, el major nombre d'MP declarades com a tals són del sector de la indústria manufacturera (683 MP, per bé que 380 són patides per homes i 303 per dones), del comerç (214 MP en total, de les que 83 corresponen a homes i 131 a dones) i d'activitats sanitàries i de serveis socials (amb 137 MP, desglossades en 15 i 122 per a homes i dones, respectivament). Totes elles són activitats i sectors on l'ocupació femenina és elevada. L'agrupació d'aquestes tres activitats econòmiques absorbeix el 66,2% de les MP declarades.

una gestió dels canvis i d'adaptació de la realitat econòmica que tingui en compte els seus efectes sobre les persones treballadores. Un grau insuficient de conscienciació de la prevenció dels riscos associats a l'entorn competitiu pot tenir conseqüències molt negatives, especialment si no s'actua sobre factors com ara la càrrega de treball i el ritme de treball excessius, la inseguretat laboral, les dificultats de conciliació de la vida laboral i personal, els canals de participació i comunicació entre les empreses i les persones treballadores, les carreres professionals incertes, entre d'altres.

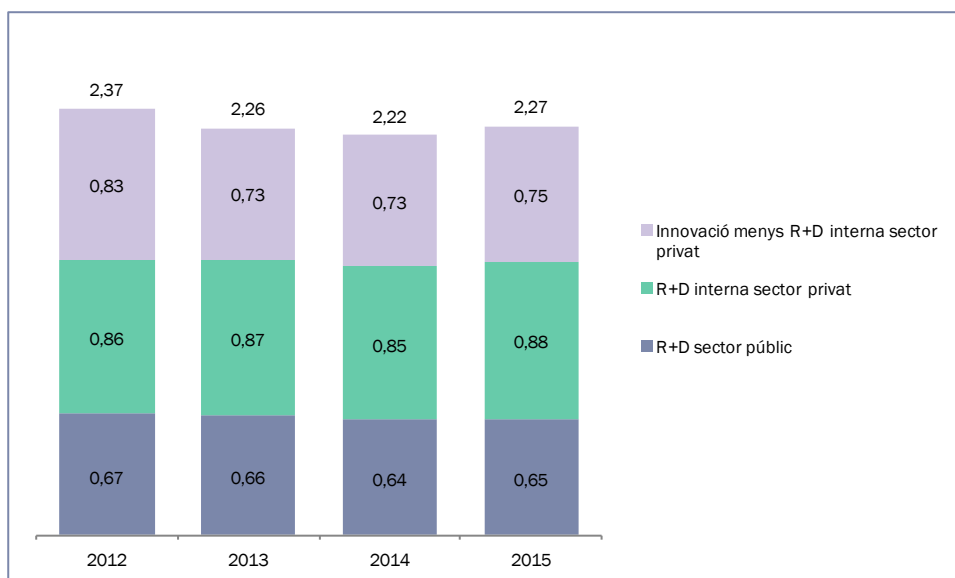
Finalment, i més enllà de la prevenció, convé continuar treballant i promoure més actuacions per millorar el sistema d'identificació i de notificació de l'MP, atès que en ocasions són tractades com a malalties comunes.

En el marc del context econòmic i del mercat de treball descrit prèviament, l'evolució d'alguns dels principals factors estratègics per a la competitivitat de l'economia catalana prenen una rellevància cabdal: **la recerca, el desenvolupament i la innovació (R+D+i), la societat digital, les infraestructures de transport i el model energètic i de sostenibilitat ambiental** han estat, són i, sens dubte, seran un dels eixos vertebradors d'un model de creixement eficient i sostenible.

Canvi de tendència positiu pel que fa a les despeses internes en R+D i en innovació.

En aquesta edició de la Memòria, corresponent a les dades de **recerca, desenvolupament i innovació** de l'any 2015, es constata un canvi de tendència en les principals variables analitzades. D'una banda, les despeses internes en R+D mostren un creixement considerable que s'estén a tots els sectors d'execució. D'altra, la innovació també presenta resultats positius, que es tradueixen en un augment de les despeses en innovació tecnològica i de les empreses innovadores.

GRÀFIC 4. Evolució de les despeses en recerca i desenvolupament per sector d'execució i de les despeses en innovació del sector privat (descomptant les de recerca i desenvolupament) en percentatge del PIB. Catalunya, 2012-2015

Unitats: percentatge sobre el PIB.

Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Tot i així, encara lluny dels valors de la UE-28 i de la zona euro.

De totes formes, el pes de les despeses internes en R+D sobre el PIB (1,52%) encara està lluny dels valors de la UE-28 (2,03%) i de la zona euro (2,12%). Per arribar l'any 2020 a uns registres semblants als que mostren aquests àmbits territorials, les despeses en R+D haurien de créixer a una taxa anual su-

perior al 8,8%, la qual cosa sembla realment difícil d'aconseguir. Aquest any 2015 les despeses internes en R+D de Catalunya han crescut el 5,8% i el sector en el que més expansió han tingut, l'ensenyament superior, han crescut el 7,3%. Altrament, la despesa en R+D de la Generalitat de Catalunya ha crescut el 7,6% l'any 2015 i, en canvi, les despeses en R+D de l'Estat a Catalunya segueixen en descens des de l'any 2011.

Cal seguir dedicant més recursos a l'R+D.

Per aquest motiu, el CTESC recomana dedicar més recursos a l'R+D i aprofitar les ajudes existents de les diferents administracions públiques. En aquest sentit, el CTESC valora positivament l'aprovació del Govern, el dia 7 de juny de 2016, del finançament per executar el Pla d'acció de l'estratègia de recerca i innovació per a l'especialització intel·ligent de Catalunya (RIS3CAT).

La comparació internacional de les despeses internes en R+D sobre el PIB també revela que l'esforç del sector privat a Catalunya es troba per sota del que succeeix a la UE-28.

També es constata una distribució desigual dels recursos dedicats a la transferència tecnològica entre el sector privat i l'Administració pública i l'ensenyament superior. Per això, el CTESC posa de manifest una relació entre les empreses i les universitats inferior a la que seria desitjada si ens fixem en les nostres zones de referència.

Increment superior de la innovació tecnològica a la que ho fa l'R+D.

En relació amb la innovació, constatem que la despesa en innovació tecnològica augmenta a una taxa superior a la que ho fa l'R+D i que aquest increment es recolza en la contractació externa de serveis d'R+D. L'augment que observem en el nombre d'empreses no recau en les empreses que fan innovació tecnològica sinó en les empreses que fan innovació no tecnològica.

Es confirma per segon any consecutiu la tendència de les empreses catalanes a sol·licitar més patents a l'Oficina europea que a l'Oficina espanyola. Aquest fet estaria probablement motivat perquè les patents europees estan més ben valorades i els seus informes tècnics donen més informació. És una bona notícia comprovar que hi ha tres entitats catalanes entre les 10 primeres d'Espanya en sol·licitar patents europees, una de les quals ocupant la primera posició.

Es valora positivament la signatura de Pacte nacional per a la societat digital i l'aprovació del nou desenvolupament i impuls de l'Estratègia SmartCAT.

En l'àmbit normatiu, les tecnologies de la informació i la comunicació han tingut un protagonisme destacat durant l'any 2016. A títol il·lustratiu destaquem la signatura del Pacte nacional per a la societat digital i l'aprovació d'un nou desenvolupament i d'un nou impuls de l'Estratègia SmartCAT.

El CTESC valora positivament aquestes iniciatives i així ho manifesta en el recent Informe *Gestió i impuls de les infraestructures de les telecomunicacions*, aprovat pel Ple en data 3 d'abril de 2017.⁵

En l'àmbit de les llars i la ciutadania, constatem que la forma de connexió a Internet dominant és el telèfon intel·ligent (*smartphone*), però la fibra òptica experimenta l'evolució més expansiva.

⁵ <http://ctesc.gencat.cat/noticies/32463454.html>

TAULA 1. Accés a Internet dels habitatges principals i forma de connexió. Catalunya, 2015-2016

	Banda ampla	AD SL	Cable o fibra	Altres fixes		Por-tàtil
2016	82,3	42,4	32,8	16,2	70,6	12,4
2015-2016	2,8	-10,6	12,4	6,0	7,8	5,0

Nota: les altres connexions fixes inclouen el satèl·lit, el WIFI públic o el WiMax.
 Font: elaboració pròpia a partir de l'INE.

Cal lluitar contra la bretxa digital especialment entre les persones de més de 55 anys.

Quant al perfil dels internautes habituals, veiem que no hi ha diferències entre sexes en l'ús habitual d'Internet i que augmenta la bretxa digital de les persones de 65 a 74 anys amb el conjunt de la UE-28.

El CTESC recomana que l'Administració prengui mesures per promoure l'ús i l'accés de les TIC a les persones desafavorides com ara les persones de més de 55 anys, les jubilades i les que tenen baixos nivells formatius.

És interessant destacar que el 32,5% dels internautes veu pel·lícules o vídeos sota comanda d'empreses comercials. Això representa gairebé 1,5 milions de persones que han canviat la forma de veure la televisió.

En l'àmbit de les empreses, les dades mostren un estancament en la utilització de la pàgina web i les xarxes externes a les empreses.

Tal com ha passat amb les llars, la forma de connexió a Internet que més ha crescut entre les empreses és la fibra òptica, però la connexió dominant segueix sent el telèfon intel·ligent. En el conjunt de la UE-28 les connexions de tipus mòbil són considerablement més baixes.

TAULA 2. Empreses amb accés a Internet per tipus de connexió. Catalunya, 2015-2016

	Banda ampla (BA)	BA fixa	DSL	Fibra òptica	Altres	BA mòbil	Smartphone	Ordinador	Altres
2016	98,4	93,0	66,9	45,0	6,3	82,9	72,6	64,5	26,6
2015-2016	-0,4	-1,0	-11,1	12,2	0,3	1,3	-2,0	2,8	-0,7

Unitats: percentatges d'empreses amb 10 o més persones ocupades.
 Font: elaboració pròpia a partir de l'INE o Eurostat.

El CTESC valora positivament que els serveis al núvol segueixin tenint una bona acceptació entre les empreses i que aquelles que fan anàlisi de big data ja representin el 9,8% del total.

Es constata la dificultat per contractar especialistes TIC.

El CTESC constata que a Catalunya s'ocupen i es contracten, en termes relatius, més especialistes TIC que en el conjunt d'Espanya i de la UE-28, però manifesta la seva preocupació perquè el 17,2% de les empreses tenen dificultats per contractar.

El CTESC valora positivament que l'ocupació del sector TIC creixi el 26,3% en termes interanuals al quart trimestre de 2016 i ja superi les 100.000 persones.

En el capítol **d'infraestructures de transport**, el descens de la inversió pressupostada l'any 2016 consolida el retrocés experimentat en inversió amb posterioritat a la finalització dels grans projectes uns anys enrere (AVE, nova terminal de l'aeroport de El Prat, ampliació del port de Barcelona, la línia 9 del metro de Barcelona, etc.).

Ajornar més els projectes importants pendents a l'agenda política i centrats en el mode ferroviari tindrà conseqüències negatives.

Així, tot i anar superant mica en mica les restriccions pressupostàries derivades de la crisi econòmica, sembla difícil que la inversió torni als nivells dels anys 2007-2011. Especialment si no s'afronten els projectes importants pendents a l'agenda política i centrats en el mode ferroviari (Corredor Mediterrani, rodalies de Barcelona, etc.).

Tal com passava l'any 2015, el creixement en l'ús de les infraestructures viàries supera el de les infraestructures ferroviàries. Així doncs, la finalització de les concessions d'algunes autopistes catalanes els pròxims anys i la manca d'inversió en infraestructures ferroviàries claus (Corredor Mediterrani, rodalies de Barcelona, etc.) pot enfortir aquesta tendència. En aquest sentit, serà rellevant el model de gestió d'infraestructures viàries que s'adopti quan finalitzin aquestes concessions.

L'ús de ports i aeroports segueix creixent a un ritme molt elevat, en sintonia amb les xifres creixents d'exportacions, importacions i nombre de turistes a Catalunya. Destaca, en tot cas, l'augment de passatgers en vols intercontinentals a l'aeroport de Barcelona dels darrers anys, tot i la dificultat d'accedir a determinades rutes.

En matèria de **sostenibilitat ambiental**, la gestió del medi natural passa a un primer plànol.

La gestió del medi natural és un element clau, tant per la rellevància social i productiva que té com per la pressió -cada cop més intensa- a la que està sotmesa.

La reutilització i la dessalinització han servit per pal·liar el dèficit hídric l'any 2016 i la demanda d'aigua subterrània per abastament i industrial ha disminuït; l'ús eficient del sòl, així com els emplaçaments contaminats identificats i en recuperació han augmentat. També ha millorat la qualitat de l'aire, però perduren els efectes negatius sobre la salut, vist que entre el 17,5% i el 25,0% de les estacions de les zones urbanes han superat el valor límit anual d'òxid de nitrogen (NO₂).

Ara bé, els reptes en la gestió del medi natural són nombrosos: la majoria dels ecosistemes de Catalunya són seminaturals i el 10,1% de les 1.100 espècies exòtiques registrades són invasores; el compliment dels objectius de la Directiva marc de l'aigua (DMA) s'ha hagut de posposar i en alguns casos no s'assoliran; els dèficits dels sistemes Sud i Mugà-Fluvià són elevats, si es té en compte l'augment de la demanda i l'estrès hídric. Per tot això, les polítiques públiques han d'intentar:

- Augmentar la recerca i les actuacions de conservació del medi natural i dels serveis – ambientals, socials i productius- que ofereixen, en un context de pressió demogràfica i turística, sobretot, a les capçaleres dels rius, els estanys i la costa. En conseqüència, augmentar el moni-

toratge, l'aportació de sediments a la costa i les actuacions destinades a evitar l'establiment d'espècies invasores.

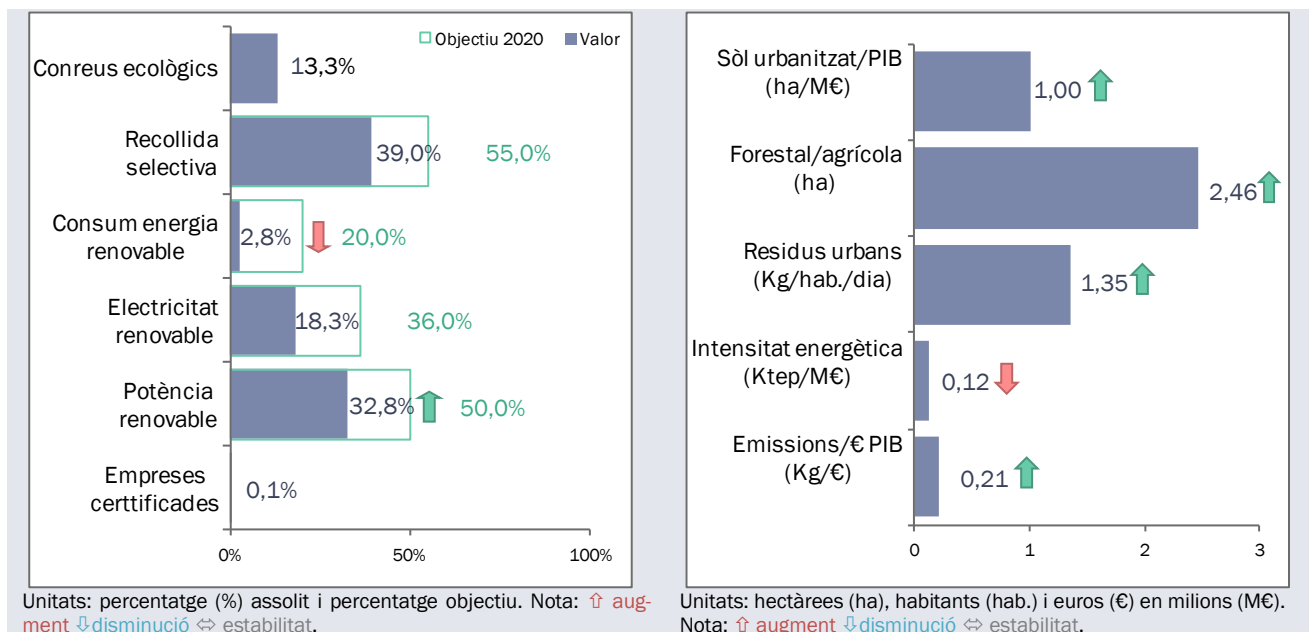
- Intensificar les actuacions per complir amb les directives d'hàbitats, aigua, inundacions i nitrats, entre d'altres i, vetllar perquè la societat i l'economia s'adaptin a l'escassetat d'aigua, especialment, al Sud, el litoral i l'interior de Catalunya. Reduir la demanda d'aigua i fomentar encara més la regeneració i la reutilització per millorar la qualitat dels aqüífers i la seva explotació local.
- D'una banda, aplicar les mesures planificades per millorar la qualitat de l'aire i la salut del les persones del Pla d'actuació de millora de la qualitat de l'aire i complir amb els límits fixats per l'OMS i la UE, concretament, les relacionades amb la mobilitat, el transport i la salut i, de l'altra, concretar les actuacions per millorar la qualitat acústica dels municipis.

És fonamental la participació activa dels sectors agrari, silvícola, pesquer i turístic en la gestió del medi natural per tal de contribuir a la preservació de l'estructura i la funció dels ecosistemes.

Pel que fa als principals indicadors amb relació a la sostenibilitat de la producció agrícola, forestal i pesquera, l'àmbit forestal és el que mostra un balanç més negatiu per l'augment dels incendis, les rompudes i la disminució de les repoblacions, malgrat que la gestió sostenible dels boscos s'ha incrementat. En canvi destaca, com a aspectes positius, la reducció de la demanda de reg agrícola i l'ús de fertilitzants i l'increment de la producció ecològica (13,3% de les terres agràries). En l'àmbit pesquer, la producció i els ingressos de la pesca i l'aqüicultura han augmentat l'any 2016, tot i que el 75,1% del consum es cobreix amb importacions. Tanmateix, els reptes que cal assolir són importants:

- Mantenir la qualitat del sòl d'ús agrari, és a dir, augmentar el carboni orgànic i la qualitat biològica del sòl. Per tant, apostar pels conreus de conservació i la fertilització natural, així com fomentar l'eficiència en l'ús de l'aigua de reg i augmentar la dotació on faci falta per mantenir el sistema d'autoabastiment agroalimentari.
- Flexibilitzar les polítiques de gestió forestal per adaptar-se al territori, aprofitar la biomassa forestal, augmentar la reforestació de zones cremades i l'aforestació d'espais agrícoles abandonats.
- Millorar els recursos i la recerca destinada a què el sector pesquer, a banda de gestionar els estocs, contribueixi a conservar els ecosistemes marins i a augmentar la productivitat del medi.

GRÀFIC 5. Indicadors de sostenibilitat ambiental. Catalunya 2015-2016 o darrer any disponible

Cal seguir fent esforços per reduir la generació dels residus urbans i millorar la intensitat⁶ dels de la construcció.

Una de les conseqüències de la reactivació econòmica és l'augment de la producció de residus. Tot i així, en conjunt, la intensitat dels residus millora, sobretot la industrial (87 t/M€ del PIB industrial), ja que la de la construcció ha empitjorat (214 t/M€ PIB construcció) i la recollida selectiva està estancada (el 39%).

En aquest sentit, el CTESC recomana aprovar al més aviat possible el PRECAT20 i el PRINFECA20, encara en tramitació, i aplicar les mesures per complir amb l'objectiu de reduir els residus el 15% l'any 2020. Per tant, incentivar les bones pràctiques: prevenir la producció de residus urbans i augmentar la recollida selectiva i el reciclatge, augmentar el triatge i reciclatge dels de la construcció i millorar la gestió de les plantes de tractament i els abocadors per recuperar-ne el biogàs.

Catalunya ha estalviat energia final durant el període 2004-2014. Tanmateix, l'eficiència del sistema energètic català (el 56%) és 10 punts percentuals inferior a la del conjunt de l'Estat i la UE-28. També és inferior la participació de les energies renovables en el consum d'energia primària (el 5,6%), final (el 2,8%) i en la producció d'electricitat (el 18,3%). Per millorar l'eficiència és important orientar la inversió i els incentius a l'estalvi energètic i l'augment de la participació de les energies renovables en el consum d'energia final, en un percentatge semblant al del conjunt de l'Estat espanyol (el 16,1%) i de la UE-28 (16,1%). A més cal disminuir el pes del transport en el consum d'energia final i augmentar la incorporació de l'electricitat al sector, especialment d'origen renovable.

Calen mesures destinades a augmentar les pimes catalanes certificades amb sistemes de gestió ambiental i la inversió en medi ambient.

Les empreses que subministren informació sobre substàncies contaminants i les empreses amb distintiu de qualitat ambiental han augmentat; en canvi, les organitzacions certificades EMAS han disminuït. Altrament, la inversió mediambiental s'ha reduït, mentre que la despesa corrent s'ha incrementat.

⁶ Intensitat entesa com a relació entre tones i M€ del PIB: en el cas dels residus industrials, PIB industrial, i en el de la construcció, el PIB de la construcció.

En aquest sentit, el CTESC recomana, primer, dur a terme les mesures dels diversos plans i estratègies per augmentar la productivitat dels recursos, l'eficiència i l'estalvi de materials, aigua i energia, especialment en les pimes i, segon, incentivar la inversió de les empreses en la preservació de la qualitat mediambiental, l'ecodisseny en la producció i els estudis d'anàlisi del cicle de vida del producte (ACV).

S'ha d'estar amatent a la posició dels països que han ratificat l'Acord de París, després que els EUA n'hagin anunciat la retirada i no hagin signat la declaració del G-7 sobre el canvi climàtic, així com a l'augment de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle (GEH) de Catalunya i l'evolució dels indicadors d'intensitat.

L'Acord de París sobre el canvi climàtic s'ha ratificat aquest any 2016 i entrarà en vigor l'any 2020. Tanmateix els EUA han anunciat que se'n retiren i que deixaran sense efecte l'execució i els compromisos financers. Ara bé, la UE i els altres països signants n'han reforçat la posició. De fet, la meitat de les inversions de la UE i el 20% del pressupost de l'any 2016 s'han destinat a mitigar el canvi climàtic.

En aquest context, l'acumulació de CO₂ a l'atmosfera és de 404,2 parts per milió. Catalunya ha augmentat les emissions de GEH després de sis anys de descens. Els indicadors d'intensitat de les emissions de l'economia i la societat catalana han empitjorat, tot i que són millors que els del conjunt de l'Estat. A més la temperatura atmosfèrica com la de l'aigua de mar han superat la mitjana climàtica l'any 2016.

Així, si Catalunya vol assolir l'objectiu de reducció del 26% de les emissions de GEH 2005-2030 assignat a l'Estat espanyol, no les podrà augmentar d'aquí a l'any 2030. Per tant, cal incidir en polítiques destinades a impulsar els acords de reducció voluntaris, la regulació sectorial i la fiscalitat per mitigar el canvi climàtic. També és important dotar de recursos i aplicar les mesures de la Llei sobre el canvi climàtic i dels diversos plans, programes i estratègies vigents.

Vist que l'increment tèrmic és una realitat, especialment a l'estiu, cal posar en marxa les accions adaptatives en l'àmbit dels recursos alimentaris, la salut i les destinades als municipis més vulnerables, com ara, els de la plana de Lleida i el litoral de Tarragona pel risc d'augmentar les necessitats de reg, els de les planes de l'Empordà pel canvi de cultius i, els dels eixos fluvials i amb vegetació d'influència mediterrània pel risc d'incendi. També cal tenir presents les mesures d'adaptació als fenòmens extrems (temporals, inundacions i onades de calor).

Pel que fa a les **condicions de vida**, la situació social a Catalunya mostra signes de millora després del període recessiu iniciat el 2007. Tot i això hi ha determinades situacions de vulnerabilitat social que cal seguir abordant, com són el risc de cronificació de la pobresa entre les persones amb menys ingressos, desigualtats en salut basades en el gènere, el nivell d'estudis o la seva relació amb l'ocupació, o amb les dificultats per accedir a un habitatge a preu assequible. En aquest sentit, el CTESC es mostra esperançat en què la posada en marxa de la renda garantida de ciutadania pugui contribuir a la inclusió social i a la reducció de la pobresa.

La població catalana augmenta per segon any consecutiu.

En relació amb la població catalana, les dades provisionals a 1 de gener del 2017 mostren un augment per segon any consecutiu. Així, la població empadronada a Catalunya ascendeix a 7.551.285 habitants, el 0,4% més que l'any precedent. Concretament, aquest increment mostra que hi ha 10.661 homes i 18.028 dones més.

En conjunt, les persones de nacionalitat estrangera representen el 13,6% del total el 2016. No obstant això, atenent l'origen de la població segons el seu lloc de naixement, el percentatge de persones nascudes a l'estranger s'eleva fins al 17,2% del total i, per tant, cal tenir presents els processos d'adquisició de nacionalitat espanyola en les xifres que analitzen la població estrangera segons la seva

nacionalitat. Dit això, les nacionalitats amb més presència a Catalunya el 2016 són: Marroc (211.384 persones), Romania (90.874), Xina (54.545), Itàlia (49.421) i Pakistan (43.093). Tot i així, l'agrupació continental mostra una proporció més alta de persones nacionals d'algun país africà (288.265) o de la resta de la UE (274.746). Territorialment, l'Alt Empordà i la Segarra són les comarques amb una proporció més elevada de persones de nacionalitat estrangera, al voltant del 25% de la seva població resident, mentre que l'Anoia, el Berguedà i el Moianès són les que tenen menys, amb el 7% aproximadament.

Pel que fa al moviment natural i a l'estructura de la població, les dades no mostren canvis significatius en termes interanuals. Amb tot, cal destacar que la piràmide poblacional s'estreny paulatinament en la seva base com a reflex del descens de la natalitat, disminució especialment remarcable els darrers 8 anys. Per consegüent, els 89.249 naixements registrats l'any 2008 s'han reduït fins als 70.450 de l'any 2015 (darrera dada disponible). En l'actualitat, la baixada de la natalitat respon a una nova disminució del nombre de dones en edat fèrtil, ja que el nombre mitjà d'infants per dona ha crescut lleugerament (1,41 el 2015 i 1,39 el 2014). També creix l'edat mitjana a la maternitat (31,9 anys) i l'edat mitjana al primer fill (30,6 anys). Per contra, en l'extrem oposat de les trajectòries vitals, les defuncions augmenten i situen la seva xifra en un valor màxim de la dècada, 64.866 defuncions registrades. Per bé que encara es mantenen en valors inferiors als naixements, l'apropament d'aquestes xifres és preocupant, més si es té en compte que el 2015 el creixement natural és negatiu a Espanya per primer cop des de 1941.

Les conseqüències de la baixada de la natalitat i l'allargament de l'esperança de vida en néixer (83,1 anys) i als 65 anys (21,2 anys) provoquen una població catalana longeva. L'edat mitjana de la població se situa en 42,3 anys, de tal forma que reprèn la tendència ascendent i l'envelliment poblacional es fa cada vegada més evident (tot i que durant un temps es va alentir el procés amb l'arribada de persones joves d'altres països). Una bona mostra d'aquesta situació és que a Catalunya hi ha 116 persones de 65 anys i més d'edat per cada 100 joves menors de 15 anys i, entre la gent gran, hi ha 16 persones de més de 85 anys per cada 100 persones de 65 anys i més. Ambdós valors cada vegada són més alts. I és de preveure que, més enllà de les conegudes implicacions futures sobre els sistemes de salut, de protecció social i dels serveis socials, a mitjà termini, si a aquesta tendència es manté, es produirà un descens i, alhora, un envelliment de la població activa.

En aquest mateix context s'estan produint canvis en la composició de les llars, reflectides en un increment de les llars de parelles sense fills -ja sigui per decisió de no tenir-ne o perquè són grans i ja no hi viuen amb ells- o l'augment de les llars monoparentals i de les llars unipersonals. En conseqüència, la dimensió mitjana de les llars és de 2,48 persones, situació que evidència la seva reducció, més si es compara amb les 2,74 persones per llar estimades l'any 2001.

El 2015 les migracions internes dins de Catalunya es mantenen estables i les produïdes amb la resta de l'Estat mostren un balanç positiu per segon any consecutiu. On sí que s'evidencia l'efecte del canvi és en els moviments migratoris amb l'estranger que, ja amb dades de l'any 2016, mantenen un pols diferent. Malgrat que la casuística del perquè d'aquests processos és diversa, la situació del mercat de treball té molt a veure amb el recent declivi de la immigració i l'auge de l'emigració. Per tant, és de preveure que una recuperació de les xifres d'ocupació del mercat laboral provoqui un gir en els processos migratoris. Amb tot, no és pot obviar que hi ha ocasions on l'emigració està provocada per la voluntat de realitzar projectes formatius i/o professionals que són difícils d'assolir a Catalunya.

En l'actualitat, segons el R/registre del P/padró de residents a l'estranger, els fluxos de sortida a l'estranger han augmentat de nou al llarg d'aquest any 2016, tant entre les persones de nacionalitat espanyola com entre les de nacionalitat estrangera. El grup més nombrós de persones emigrades correspon a aquelles que han nascut a l'estranger, col·lectiu que concentra el 61,1% del total. La proporció de persones nascudes a Catalunya i residents a l'estranger s'ha mantingut estable els darrers cinc anys, amb valors propers al 34% de l'emigració, si bé cada any el seu pes és lleugerament inferior (33,9% el 2017). També roman estable la preeminència d'alguns dels països escollits per les persones

emigrades com a destinació. Entre ells, cal destacar França, Argentina, Alemanya, el Regne Unit, Mèxic, Andorra i Suïssa, que absorbeixen el 58,7% de l'emigració.

Finalment, en relació amb la immigració, les dades definitives del Padró continu d'habitants de l'1 de gener del 2016 mostren un descens de la població de nacionalitat estrangera per quart any consecutiu (4.671 persones menys), si bé, tal com ja s'ha esmentat, les xifres poden veure's afectades pels processos d'adquisició de nacionalitat espanyola. Les dades relatives als processos de naturalització del 2016 encara no estan disponibles però sí que es coneix que al llarg del 2015 van finalitzar de forma favorable per a 29.977 persones.

El sistema sanitari català ha donat mostres de fortalesa enmig d'un context històric marcat per la recessió econòmica i les consegüents restriccions pressupostàries.

Les dades aportades en l'apartat de **salut** d'aquesta memòria posen de manifest la capacitat que ha tingut el sistema sanitari català per fer front a la recessió econòmica viscuda a Europa des de l'any 2007. Les mesures de restricció pressupostària han obligat el sistema a ajustar les seves despeses i a incrementar els nivells d'eficiència. Malgrat l'existència de marges de millora importants, cal destacar l'assoliment de resultats generalment positius, sobretot si s'observen des d'una perspectiva comparada internacional.

Els indicadors principals de salut han evolucionat favorablement, però es mantenen les desigualtats socials en salut en alguns àmbits i alguns resultats són millorables.

D'una banda, els indicadors principals de salut com l'esperança de vida (EV), l'esperança de vida lliure de discapacitat (EVL), l'esperança de vida en bona salut (EVBS), la mortalitat evitable i l'autopercepció de l'estat de salut han evolucionat i continuen evolucionant favorablement a nivell agregat. De l'altra, els indicadors relacionats el VIH, la tuberculosi, el sedentarisme, l'alimentació no saludable, el sobrepès i l'obesitat, i el consum d'algunes drogues (tabac, alcohol, cànnabis i hipnosedants amb o sense recepta) posen de manifest l'existència de marges de millora en els hàbits i els estils de vida i, per tant, d'un potencial per millorar l'estat de salut de la població a través del desplegament de mesures de salut pública adients.

A banda d'això, s'ha de mencionar que es mantenen les desigualtats en salut sobre la base del gènere, el nivell d'estudis i la categoria socioprofessional de les persones. S'ha pogut constatar l'impacte negatiu de la crisi econòmica sobre l'estat de salut d'alguns col·lectius vulnerables, entre els quals destaquen les persones en situació d'atur i, particularment, en situació d'atur de molt llarga durada (més de dos anys). Alhora, existeixen algunes diferències d'accés en l'atenció hospitalària, tal com ho posen de manifest les desigualtats que existeixen en les llistes d'espera per a intervencions quirúrgiques en funció del territori i/o del centre hospitalari.

Des d'una perspectiva comparativa internacional, els resultats permeten parlar d'un nivell d'eficiència elevat en el cas del sistema sanitari català.

Malgrat l'existència d'alguns punts febles, el nivell d'eficiència del sistema sanitari català és alt: amb una despesa pública sanitària per càpita inferior a la de molts països de la UE28 s'obtenen generalment uns resultats similars o millors. A més, en alguns casos aquests resultats s'ubiquen en les primeres posicions dels rànquings internacionals.

En aquest sentit, les dades de l'informe *Health at a Glance: Europe 2016* de l'OCDE (2016) permeten posicionar el sistema sanitari espanyol i, dins d'aquest, el català, com uns dels més eficients d'Europa i el món. Des d'una perspectiva comparada internacional, destaquen en positiu els resultats que s'assoleixen en diferents àmbits de la salut, com ara l'esperança de vida (EV i EVBS), la mortalitat (per

malaltia coronària, ictus cerebral i càncer) i els hàbits i estils de vida (consum de fruita en la població adulta i activitat física en la població infantil).

Contràriament, s'identifiquen marges de millora en àmbits específics de la salut que obtenen pitjors resultats que la mitjana europea. A banda de la mortalitat per malalties respiratòries, destaquen sobretot els aspectes de la salut relacionats amb els hàbits i els estils de vida: noves transmissions de VIH i sífilis, consum de tabac, obesitat en població adulta, consum de verdura en població infantil i adulta, activitat física en població adulta i consum de drogues il·legals en la població adulta (concretament, cànnabis i cocaïna).

El CTESC constata que els nivells de qualitat i activitat del sistema sanitari català són també resultat de l'esforç i dedicació del personal sanitari.

Pel que fa a la qualitat percebuda del sistema sanitari, els nivells de satisfacció es mantenen estables i a l'entorn dels vuits punts sobre deu en el cas de les valoracions emeses per les persones usuàries dels serveis i dels set punts sobre deu en el cas de la població general. Cal reconèixer que els nivells de qualitat i activitat del sistema sanitari català són també resultat de l'esforç i la dedicació del personal sanitari que, davant els ajustos pressupostaris, ha hagut de desenvolupar la seva feina en entorns amb un important nivell de tensió.

Tot i això, el nombre de reclamacions presentades a l'aplicació de Gestió de reclamacions s'ha incrementat el 18,5% entre els anys 2008 i 2015. D'aquestes, dues tercers parts s'atribueixen l'any 2015 a la demora excessiva per llista d'espera en l'accés a diferents serveis sanitaris.

Si bé és veritat que en l'Informe de l'OCDE (2016) pràcticament no s'identifiquen necessitats d'atenció sanitària insatisfetes en el conjunt de l'Estat, també ho és que s'hi mencionan explícitament els llargs temps d'espera que han d'esperar els pacients abans de poder accedir a algunes intervencions quirúrgiques programades.

A la vista dels resultats, els reptes principals que ha d'afrontar el sistema sanitari català tenen a veure amb qüestions estructurals de caràcter demogràfic, tecnològic i econòmic.

Els reptes als quals s'enfronta el sistema sanitari català tenen a veure amb problemes de finançament en el curt, mitjà i llarg termini, però, sobretot, amb realitats estructurals de caràcter demogràfic i tecnològic i amb la seva governabilitat.

En primer lloc, cal considerar l'evolució demogràfica de Catalunya i la tendència cap a l'envelliment poblacional. Aquest horitzó no representa en si mateix una amenaça inexorable per a la sostenibilitat del sistema sanitari, la qual dependrà en qualsevol cas de la capacitat d'orquestrar mecanismes de finançament adequats. De fet, hi ha evidències que apunten que la despesa sanitària es concentra en el darrer any de vida de les persones i es calcula que l'increment de la despesa pública sanitària entre els anys 2013 i 2060 serà aproximadament d'un punt percentual sobre el PIB en el conjunt de l'Estat (igual que en el conjunt de la UE28).

L'envelliment poblacional representa sobretot una condició estructural que cal tenir present amb vista al desenvolupament d'estratègies d'adaptació que permetin al sistema sanitari atendre amb qualitat i equitat les necessitats canviants de la població.

Amb vista a l'optimització dels recursos sanitaris, els mecanismes centralitzats de compra i negociació de preus representen una de les mesures més rellevants.

En segon lloc, l'increment previsible de la demanda de serveis sanitaris i sociosanitaris coincideix en el temps amb l'aparició d'innovacions científiques molt costoses, com ara les tècniques per a la cirurgia

no invasiva (les quals permeten escurçar o eliminar les estades hospitalàries) o les teràpies complexes i personalitzades. En aquest context, el CTESC considera que els mecanismes centralitzats de compra i negociació de preus representen una de les mesures més rellevants pel que fa a l'optimització dels recursos sanitaris. De la mateixa manera, les tensions previsibles de finançament derivades d'aquests factors fan recomanable el desenvolupament de mecanismes independents de presa de decisions sobre la base de dades objectives i transparents.

Cal seguir impulsant i promovent les funcions de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries de Catalunya (AQuAS), particularment en relació amb la definició racional del catàleg de serveis, prestacions i circuits assistencials del sistema sanitari català per tal d'allunyar les decisions dels debats partidistes i dels interessos corporatius (*i.e.* professionals i especialitats, indústria i proveïdors, etc.).

El CTESC recomana millorar la planificació territorial dels recursos perquè la resposta assistencial sigui més efectiva, sostenible i equitativa.

Adicionalment, el sistema sanitari català ha de garantir l'equitat en els resultats i en l'accés a la salut a totes les persones usuàries, tal com recull el nou Pla de salut de Catalunya 2016-2020. Actualment, existeixen desigualtats rellevants en salut en funció del gènere i de l'estatus socioeconòmic de les persones. També es constaten desigualtats importants en l'accés als diferents serveis sanitaris segons el territori i, en el cas de les visites a l'atenció primària i de les intervencions quirúrgiques programades, segons el CAP i el centre hospitalari, respectivament.

Hi ha evidències de l'impacte negatiu de la recessió econòmica sobre les condicions de vida i l'estat de salut dels col·lectius més vulnerables, entre els quals destaca el de les persones en situació d'atur i, particularment, d'atur de llarga durada. A títol d'exemples, s'ha incrementat el consum de tabac i alcohol i el risc de malaltia mental i suïcidi en les persones en situació d'atur de llarga durada, així com les desigualtats en la mortalitat per barris de Barcelona van créixer entre els anys 2009 i 2011.

En aquest sentit, el CTESC considera, d'una banda, que el Pla de salut de Catalunya 2016-2020 ha de representar una oportunitat per avançar en la reducció de les desigualtats socials en salut, atès que, a diferència de l'anterior, preveu reforçar l'àmbit de la salut pública convertint-la en una línia estratègica. Les dades d'aquesta memòria han posat de manifest que els marges de millora potencial més importants del sistema sanitari català es concentren en l'increment de la inversió en l'atenció primària i a l'entorn dels hàbits i els estils de vida de les persones (sedentarisme, alimentació, consum de tabac i de drogues il·legals, etc.). Les actuacions comunitàries de promoció i prevenció de la salut són de fet mes rendibles que les actuacions de tractament de la malaltia i restauració de la salut, de manera que una millora dels hàbits i els estils de vida de les persones pot contribuir a reduir les desigualtats socials en salut.

Creix el nombre de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari a Catalunya.

En l'àmbit de l'**educació**, un any més, creix el nombre absolut de persones que es formen en el sistema educatiu i universitari a Catalunya. Si bé no tots els nivells educatius creixen en nombre d'estudiants, destaquen la formació professional (FP) inicial i la formació en escoles per a persones adultes.

En el primer cas, les dades analitzades detecten que hi ha 6.990 sol·licituds de preinscripció en cicles formatius de grau mig (CFGM) i 4.225 en cicles formatius de grau superior (CFGS) no cobertes per l'oferta existent. Ara bé, també cal dir que hi ha 2.417 places de CFGM i 4.396 de CFGS que no han estat demandades.

Tot i així, en general, s'observa un major interès de la població jove vers aquest nivell d'estudis que podria respondre als esforços públics i privats per prestigiar l'FP inicial, així com per la seva capacitat professionalitzadora, atesa l'alta inserció laboral que la caracteritza. Malgrat aquests avenços, cal incre-

mentar el suport institucional i continuar fomentant la seva capacitat d'adaptació a les necessitats de les persones i de les empreses, atesos els desajustos entre oferta i demanda existents.

En aquest sentit, cal destacar la implantació de les primeres experiències d'FP en alternança (simple o dual) en l'àmbit educatiu. Es preveu que el setembre de 2017 es faci públic l'Informe realitzat pel CTESC sobre aquesta modalitat formativa. Entre d'altres recomanacions, el CTESC considera que cal definir el model català d'FP dual de manera consensuada entre l'administració educativa, laboral i els agents socials. El necessari desenvolupament de la Llei 10/2015, de 19 de juny, de formació i qualificació professionals, amb la participació i consens dels agents socials i econòmics, pot ser un bon instrument per fer-ho.

Pel que fa als ensenyaments universitaris, es manté la tendència decreixent d'alumnat dels darrers cursos. Tot i així, el 43,1% de la població catalana entre 30 i 34 anys té estudis superiors, 4p.p. per sobre de la població europea.

Satisfereix la demanda en l'FP inicial, una via per fomentar l'educació secundària postobligatòria.

D'altra banda, cobrir la demanda no satisfeta en l'FP inicial podria ser un bon instrument per avançar cap a l'increment de la població amb estudis secundaris postobligatoris, en convertir-se en alternativa vàlida al batxillerat. Cal tenir en compte que, si bé respecte l'any 2015 creix el percentatge de població de 16 a 64 anys amb estudis secundaris postobligatoris (en passar de 23,5% a 24,2%), aquest percentatge és encara inferior a la mitjana europea per a la població de 15 a 64 anys (46,3%).

Com ja s'ha dit, la formació en escoles per a persones adultes registra un increment del nombre d'estudiants, dada que contrasta amb l'evolució negativa de la formació permanent de la població adulta, un dels indicadors educatius del Marc europeu d'educació i formació 2020. Cal tenir en compte que la formació de les persones adultes és un dels àmbits en què el Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya preveu actuar, juntament amb el foment dels centres i els programes de segona oportunitat.

El CTESC considera que l'aposta per la continuïtat educativa cap als estudis postobligatoris i les mesures i programes per afavorir la reincorporació al sistema educatiu contribuirien de manera decidida a reduir la taxa d'abandonament escolar prematur a Catalunya, aproximant-se a l'objectiu fixat per al 2020 (18% vs 15%).

L'aprenentatge permanent de les persones adultes, un àmbit que necessita atenció i recursos.

Aquestes dades conviden a una reflexió més profunda des de la perspectiva de l'aprenentatge al llarg de la vida, atesos els canvis tan ràpids i profunds que viuen la societat i el mercat de treball. Les institucions europees han destacat la importància present i futura de la formació de la població adulta en general i de les capacitats digitals en particular.

La UE ha de fer front a un repte important: gairebé la meitat de la seva població no té competències digitals bàsiques i aproximadament el 20% de la població no en té cap en absolut, la qual cosa representa un risc greu de fractura digital de la població. El sistema educatiu i de formació no pot viure-hi d'esquena. El CTESC considera que no només cal formar la població futura (els infants i joves d'avui) sinó també la present, és a dir, la població adulta.

Tal com constata el recent informe del CTESC sobre l'atur de llarga durada, les persones treballadores de més edat participen en menor mesura en accions d'aprenentatge permanent, fet que té efectes negatius no només en termes d'ocupabilitat, sinó també d'inclusió social. En aquest sentit, el citat Informe fa un seguit de recomanacions en l'àmbit de la formació i la qualificació professionals que convé tenir presents.

D'igual manera, el CTESC aposta per un sistema d'informació i orientació professional i acadèmica que compregui la perspectiva al llarg de la vida i que situï les necessitats de la persona en el centre del sistema.

La iniciativa "Ara és demà" pot afavorir la millora contínua del sistema d'educació, formació i qualificació professionals...

D'altra banda, al llarg de l'any 2016 s'ha dut a terme un procés de reflexió profunda sobre el futur de l'educació, basat en el debat obert i participatiu dels membres de la comunitat educativa. Aquesta iniciativa, anomenada "Ara és demà", respon a l'encàrrec de la consellera d'Ensenyament al Consell Escolar de Catalunya. El CTESC valora positivament la iniciativa i considera que és una bona oportunitat per analitzar de manera global el sistema d'educació, formació i qualificació professionals. En aquest sentit, recorda que aquest és un àmbit que ha estat objecte d'anàlisi i debat en el CTESC en nombroses ocasions i remet als diferents pronunciaments i recomanacions efectuats.

Aquest procés de reflexió té lloc en un moment d'una certa ebullició del debat i les iniciatives en l'àmbit educatiu i formatiu, que troba en els projectes d'innovació educativa un dels seus màxims exponents. El CTESC comparteix la necessitat de millora contínua del sistema i valora les iniciatives innovadores, si bé alhora alerta dels riscos que poden comportar, en la línia que destaca el Síndic de Greuges en el seu darrer informe. A parer del Síndic, els processos d'innovació educativa impulsats en molts centres públics i concertats s'han implantat de manera poc sistèmica, fent que ha comportat una diversificació de l'oferta segons l'abordatge pedagògic que pot tenir efectes negatius en termes d'equitat.

... si bé per tal que sigui efectiva aquesta millora és necessària una inversió pública decidida.

En aquest sentit, la despesa pública en educació esdevé clau per fomentar la equitat educativa i la reducció de la segregació escolar, així com per fomentar els processos de millora contínua i les innovacions necessàries. El CTESC valora que per segon any consecutiu creixi aquesta despesa i recomana incrementar aquest esforç inversor.

S'observa una millora en els principals indicadors en l'àmbit social.

Pel que fa a la **inclusió social i la protecció social**, d'acord amb les dades de l'Enquesta de condicions de vida (ECV) de l'any 2016 (amb ingressos del 2015), es pot afirmar que la situació social a Catalunya mostra signes de millora després de la recessió econòmica iniciada l'any 2007, la qual va tenir un impacte negatiu en les condicions de vida de les persones.

Els principals indicadors en l'àmbit social mostren que entre les ECV del 2015 i 2016 disminueix la desigualtat en la distribució de la renda (S80/S20 i índex de Gini), així com la població que es troba en risc de pobresa i exclusió social (AROPE). La disminució de l'AROPE aquest últim any és conseqüència de la reducció dels dos components no monetaris de l'indicador (la privació material severa i les persones que viuen en llars amb intensitat del treball molt baixa), mentre que el risc de pobresa es manté pràcticament estable, amb una pujada de 0,2 punts percentuals. No obstant això, cal posar de manifest que la intensitat molt baixa del treball a les llars i la privació material severa augmenten entre la població catalana respecte de l'any 2009 (any a partir del qual es disposa de dades comparables), reflectint l'impacte de la recessió en el nivell d'atur de les llars i en la seva capacitat per accedir a alguns béns bàsics (pobresa energètica).

Tot i això, els indicadors de risc de pobresa i exclusió social són encara elevats.

No obstant l'evolució que mostren els indicadors anteriors entre les ECV del 2015 i el 2016, Catalunya, i sobretot Espanya, segueixen tenint valors elevats de l'indicador que relaciona els quintils inferior i superior de la renda (S80/S20) en l'àmbit de la Unió Europea. Així mateix, Catalunya i Espanya tenen va-

lors elevats en l'indicador de risc de pobresa, el qual és un indicador relatiu que posa en relació la renda dels individus amb la mediana dels ingressos de la població i, per tant, esdevé també una mesura de desigualtat en la distribució de la renda. Aquesta situació ve donada sobretot per una caiguda més gran dels ingressos del 30% de la població amb menys renda (sobretot del primer decil) durant la crisi (amb dades d'àmbit estatal, atesa la disponibilitat d'una sèrie més llarga).

Risc de cronificació de la pobresa entre les persones amb menys ingressos.

Conseqüentment, la situació de les persones i les llars que pertanyen als decils més baixos de la renda ha empitjorat d'una manera més intensa que la resta de persones durant els anys de la recessió econòmica, les quals ja partien, en gran part, de situacions de pobresa i vulnerabilitat. Si bé és cert que, a partir del 2015 es comença a observar una recuperació dels ingressos d'aquest col·lectiu, la durada d'aquest procés fa que una part d'aquestes persones es trobin en una situació de cronificació de la pobresa i d'exclusió social

En aquest sentit, un dels col·lectius més vulnerables en el període recessiu ha estat el de les persones en situació d'atur de llarga i molt llarga durada. Les conseqüències socials d'aquest fenomen han estat analitzades en l'Informe *Les persones de 45 a 64 anys en situació d'atur de llarga durada* del CTESC. En aquest Informe s'assenyala que, amb vista a la inclusió social i laboral de les persones, juga un paper essencial la coordinació de les polítiques de garantia d'ingressos i les destinades a l'activació laboral, així com entre els serveis d'ocupació i els serveis socials i de salut, en el marc d'un sistema integrat d'atenció i orientació personalitzat, adaptat a les necessitats específiques de les persones en situació de vulnerabilitat. Així mateix, considera essencial vetllar per un mercat de treball inclusiu que sigui capaç de generar llocs de treball de qualitat.

TAULA 3. Evolució dels principals indicadors sobre la situació social. Catalunya, Espanya i UE28, ECV 2009, 2015 i 2016

	ECV2009			ECV2015			ECV2016		
	Catalunya	Espanya	UE27	Catalunya	Espanya	UE28	Catalunya	Espanya	UE28
S80/S20	5,6	5,9	4,9	6,0	6,9	5,2	5,5	6,6	...
AROPE	22,7	24,7	23,3	23,5	28,6	23,7	22,5	27,9	...
Risc de pobresa	19,9	20,4	16,4	19,0	22,1	17,3	19,2	22,3	...
Risc de pobresa < 16	30,7	28,9	20,1	27,9	28,8	20,8	24,0	28,9	...
Risc de pobresa ≥ 65	19,9	23,8	17,9	12,1	12,3	14,1	15,0	13,0	...
Privació material severa	3,1	4,5	8,2	6,7	6,4	8,1	5,5	5,8	7,8*
Intensitat treball molt baixa	5,6	7,6	9,2	8,8	15,4	10,5	7,2	14,9	...

Unitats: índex (S80/S20) i percentatges.

(...) Dades no disponibles.

(*) Estimació provisional.

Font: elaboració pròpia a partir d'Idescat, INE i Eurostat.

Per fer front a aquesta situació, el març del 2016 el Parlament de Catalunya aprova la Resolució 17/XI, amb un seguit de mesures per fer front a la situació d'emergència social, entre les quals es poden citar les relatives a l'RMI, a la pobresa infantil i a la pobresa energètica, així com la que fa referència a elaborar un Pla per a la inclusió i la cohesió social a Catalunya.

Amb l'objectiu d'afavorir la inclusió social, cal destacar les negociacions dutes a terme a finals de 2016 i la signatura de l'acord de la renda garantida de ciutadania el 2017.

Així mateix, s'ha de ressaltar la signatura de l'acord perquè el setembre del 2017 es posi en marxa la renda garantida de ciutadania, la qual té el seu origen en una iniciativa legislativa popular (ILP) que se-

rà tramitada com a llei al Parlament.⁷ En poden ser beneficiàries les persones de més de 23 anys amb dos anys de residència a Catalunya que hagin esgotat totes les prestacions, acreditin una renda disponible per sota dels llindars establerts per cada tipus de llar i no tinguin un patrimoni superior a l'habitatge habitual. Pel que fa a la quantia de la prestació, es preveu que l'any 2020 s'equipari al 100% de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (IRSC). El setembre del 2017 es produirà la integració de les persones beneficiàries de l'RMI, la qual es deroga, a la nova prestació, amb una quantia del 85% de l'IRSC.

La renda garantida es pot compatibilitzar amb alguns ajuts, com són les prestacions derivades de la Llei de dependència, així com les beques de transport i menjador. Altrament, l'única compatibilitat amb el treball acordada ha estat la relativa a les famílies monoparentals amb fills a càrrec amb un contracte a temps parcial que tinguin una renda inferior a l'IRSC, tot i que es preveu finalitzar la implementació amb la generalització de la compatibilitat de la renda garantida amb totes les rendes del treball derivades de contractes a temps parcial. En el cas de les famílies monoparentals, l'import de la renda garantida serà la diferència entre les rendes del treball i l'import de la prestació. Altrament, la prestació es tramitarà a través de les oficines del SOC, on es farà un pla d'inserció laboral i, si s'escau, es derivarà la persona als serveis socials.

La renda garantida suposa un compromís pressupostari molt important, quantificat entre els 500 i 600 milions d'euros.

La renda garantida està en la línia de les recomanacions de la Comissió Europea en matèria de lluita contra la pobresa i l'exclusió social, que es basen en la inclusió activa, la qual combina elements de garantia de rendes i d'activació, fonamentalment a través de l'ocupació. No obstant això, i donat que l'exclusió social és multicausal i multidimensional, en ocasions la solució a aquesta no passa únicament per l'activació laboral o social. En aquest sentit, l'acord de la renda garantida de ciutadania divideix la prestació en dos trams: un de garantit i un altre condicionat a la signatura d'un pla d'inserció laboral o d'inclusió social. Si no se signa aquest pla, es descompten 150 euros, però la prestació es continua cobrant si hi ha insuficiència de rendes. Altrament, si la persona beneficiària troba un lloc de treball a temps complet, continua rebent la prestació complementària durant 6 mesos. Tot i això, l'acord estableix que les persones beneficiàries perden la prestació si rebutgen "una feina adequada". Cal posar de manifest que el compromís pressupostari que implica l'acord és important i s'ha quantificat entre els 500 i els 600 milions d'euros front als 174,5 milions d'euros de l'import total de l'RMI l'any 2016.

La renda garantida de ciutadania com un pas endavant per disposar d'una última xarxa de garantia d'ingressos estable en el temps, que redueix el risc de buits de cobertura.

El CTEESC considera que l'acord de la renda garantida de ciutadania de Catalunya suposa una millora de l'RMI des del punt de vista de la garantia de rendes, atès que amplia la seva cobertura i es configura com un dret subjectiu en el cas que es compleixin els requisits establerts. Un aspecte que cal destacar és que s'elimina el requisit de "dificultat social afegida" que es va incorporar l'any 2011 per limitar l'accés a l'RMI de les persones aturades que havien esgotat totes les prestacions (ara només s'haurà d'acreditar que no se supera el límit de renda).

En aquest sentit, cal posar de manifest que la renda garantida suposa un pas rellevant per superar un problema estructural que ve arrossegant el sistema de garantia de rendes: la seva complexitat i fragmentació. Aquest problema deriva en part d'una lògica de fer front a nous riscos socials per la via de cobertures parcials (tal com s'ha vingut fent amb l'atur de llarga durada), la qual ha donat lloc a insuficiències i buits de cobertura.

⁷ L'acord s'ha signat entre els promotors de l'ILP, UGT i CCOO, Foment i Pimec, entitats municipalistes i representants de federacions i entitats del tercer sector.

En qualsevol cas, és important fer un seguiment de la implementació de la nova prestació i avaluar-ne els resultats, tal com ja es preveu en el text de l'acord.

La renda garantida de ciutadania pot contribuir a la reducció de la pobresa i a la inclusió social.

Per tant, el CTEESC considera que la renda garantida de ciutadania, respecte de la qual cal ressaltar que és fruit d'un ampli consens polític i social, pot contribuir a la reducció de la pobresa i a la inclusió social, assegurant uns ingressos mínims a les persones i llars catalanes més vulnerables.

Per tal de fer front a la pobresa i a la desigualtat en els ingressos, la política fiscal ha de complir la funció de redistribuir la renda de forma equitativa.

Per concloure, el CTEESC vol posar de manifest que per tal de fer front a la pobresa i a la desigualtat en els ingressos, la política fiscal ha de complir la funció de redistribuir la renda de forma equitativa i la política social ha de ser eficaç, garantint les cobertures necessàries. En qualsevol cas, amb l'objectiu de prevenir i combatre la pobresa i l'exclusió social, s'ha d'actuar d'una manera transversal, en diferents àmbits de les polítiques públiques i amb instruments diversos, atès que aquestes realitats són complexes i poden tenir moltes causes i dimensions, incidint especialment en la situació dels nens i nenes que viuen en llars vulnerables i tenint present la perspectiva de gènere.

Creixement de la demanda d'habitatges que es tradueix en un augment del volum de compravendes i en l'increment del preu dels lloguers.

En matèria d'**habitatge**, la consolidació del creixement de l'activitat econòmica i la relaxació de les condicions creditícies estan reforçant la demanda d'habitatge, que es tradueix en un augment del volum de compravendes, fonamentalment de l'habitatge usat, i de la contractació neta de lloguers.

El reforç de la demanda d'habitatge, en una part, respon a motius d'inversió, sustentat per l'evolució positiva del sector turístic.

Una part important d'aquesta demanda respon al comportament dels inversors, que estarien aprofitant els diferencials positius existents entre el rendiment associat a l'habitatge i el d'inversions alternatives. Aquestes s'han vist afectades per la reducció generalitzada dels tipus d'interès com a conseqüència de la més elevada liquiditat introduïda en el sistema per la política monetària expansiva del BCE. A la decisió d'inversió de les llars residents s'afegeix l'augment de la demanda realitzada per persones jurídiques i per no residents, que signifiquen el 16,4% i el 12,8%, respectivament, de totes les compravendes.

L'evolució positiva del sector turístic ajuda, també, a explicar el fort repunt en l'evolució tant del preu de compra de l'habitatge lliure per part de persones físiques com de les rendes dels nous contractes de lloguer, que augmenten en termes mitjans el 7,0% i el 6,8%, respectivament, si bé amb un comportament més divers en el territori. L'activitat econòmica turística rivalitza dins els espais urbans amb l'ús de l'habitatge com a habitatge principal.

En aquest sentit el CTEESC recomana al Govern que implementi mesures per corregir aquest comportament, en què els creixements dels preus d'accés al servei d'habitatge principal se situen molt per sobre de l'evolució dels preus de l'economia i de la renda mitjana de les llars, al voltant de 6,5 punts percentuals per sobre de l'evolució dels preus de l'economia, i de 5,2 punts percentuals per sobre de la renda mitjana de les llars.

Impacte limitat de la demanda d'habitatge principal sobre la demanda total.

Paral·lelament, la demanda d'habitatge principal hauria tingut un impacte més limitat sobre l'augment de la demanda total, condicionada, per una part, pel comportament demogràfic de la població, i per una altra, per les dificultats per traslladar el creixement econòmic a la renda disponible d'un segment important de les llars catalanes i per la pròpia inestabilitat de l'ocupació generada.

En l'accés a l'habitatge principal de compra a través del mercat hipotecari, tot i la lleugera relaxació de les condicions creditícies, es manté relativament estable l'esforç de compra associat al pagament de la quota hipotecària (30,4% del cost salarial en termes mitjans de tot Catalunya), i el cost d'entrada (al voltant del 24% del preu de l'habitatge en termes mitjans de tot Catalunya). Aquesta evolució ha tingut un impacte divers en el territori com a conseqüència d'una evolució dispar dels preus per metre quadrat de l'habitatge. Tot i així, cal tenir en compte que el 77,2% de la població viu en comarques on l'augment dels preus en el mercat d'habitatge se situa per sobre del creixement mitjà de la renda neta per llar.

L'encariment del preu del lloguer respon fonamentalment a un fort increment dels lloguers de l'àmbit metropolità.

A la vegada, el cost d'entrada a la compra desplaça al règim de lloguer la demanda d'habitatge principal d'una part important i creixent de les llars catalanes (l'any 2016 el 24,1% de llars viuen en aquest règim de tinença). L'accés al lloguer se segueix encarint, i el preu dels nous contractes significa el 29,5% del cost salarial en termes mitjans de tot Catalunya, especialment per l'impacte del fort increment de les rendes dels nous contractes de lloguer en l'àmbit metropolità. Un 93,4% de la població viu en municipis on les rendes dels nous contractes del lloguer han augmentat per sobre de la renda mitjana per llar.

Encara no se satisfà la necessitat d'un parc d'habitatges principal a preus assequibles.

El CTEESC constata que, tot i la millora en l'activitat de construcció de nous habitatges i la rehabilitació dels existents, encara s'està lluny de satisfer la necessitat d'un parc d'habitatge principal a preus assequibles i en millors condicions d'habitabilitat.

Així mateix, constata l'augment continuat del percentatge de llars que s'inscriuen en el Registre de Sol·licitants d'Habitatge amb Protecció Oficial que ja representen el 3,2% de les llars catalanes. A la vegada que el nombre de llars afectades per desallotjaments forçosos derivats d'execucions hipotecàries, 9.660 casos nous el 2016, segueix sent elevat, tot i que és un nombre menor als dels darrers anys.

L'aprovació, per una part, de la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial,⁸ amb les figures de la mediació en consum per a situacions de sobreendeutament, l'expropiació temporal de l'ús dels habitatges buits, i l'obligació de real·lotjament, i, per una altra, del Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'impost sobre els habitatges buits,⁹ han donat un cert impuls al parc d'habitatges a preus assequibles. Però aquest cobreix encara un percentatge extremadament baix de les llars amb necessitats, en un context on la promoció d'habitatge protegit es troba en mínims històrics, i la figura de la Xarxa de Mediació Social sembla haver tocat sostre i es redueix per quart any consecutiu.

El CTEESC considera que, en termes generals, el Govern hauria de seguir reforçant les polítiques destinades a millorar les condicions del parc existent i a ampliar l'oferta d'habitatges a preus assequibles, en línia amb les recomanacions fetes en l'MSEL de l'any anterior i per establir uns criteris i indicadors homogenis als ajuntaments a l'hora de regular l'accés a l'habitatge protegit, tal com es preveu en el Fons d'habitatges de lloguer destinats a polítiques socials, d'acord amb la Resolució 17/XI del Parla-

⁸ Vegeu la Llei 4/2016, de 23 de desembre, de mesures de protecció del dret a l'habitatge de les persones en risc d'exclusió residencial, DOGC núm. 7276, de 29.12.16.

⁹ Vegeu el Decret 183/2016, de 16 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament de l'Impost sobre els habitatges buits, DOGC núm. 7061, de 18.02.16

ment de Catalunya, sobre la situació d'emergència social, la reactivació econòmica, la gestió pública i la necessitat d'una resposta institucional.

A la vegada, el CTEESC, davant l'evolució actual dels preus de mercat, veu necessari que el Govern impulsi mesures no només dirigides a ampliar el parc públic d'habitatges, sinó també a incidir en els preus de mercat com podria ser l'ús d'un índex de referència dels preus dels lloguer en funció de les característiques de l'habitatge i de les zones en què aquests s'ubiquen, fórmula que ja s'està utilitzant a ciutats com París o Berlín.

En aquest mateix sentit, el CTEESC recomana al Govern destinar recursos i esforços a la creació d'un parc públic de lloguer estable al llarg del temps, i distribuït de forma equilibrada en tot el territori català.